

Biopotraviny, biomed a pesticidy

Čas od času se v médiích objeví zpráva varující spotřebitele, že biopotraviny obsahují rezidua pesticidů, jak je to možné, když biopotraviny mají být „ekologicky čisté“, co dělá kontrola apod. Loni to byla interpretace výsledků kontroly biopotravin v tržní síti, kterou zveřejnila Státní zemědělská a potravinářská inspekce. Letos dTest publikoval výsledky analýzy 17 vzorků medů odebraných z tržní sítě, z toho tři byly biomedy. Výsledky odhalily, kromě několika falšovaných medů, že dva biomedy obsahují rezidua pesticidů a v televizním klipu moderátor spotřebitele před těmito biomedy varoval a teatrálně je odhodil jako podvodný šmejd.

Spotřebitel je v masových médiích většinou informován, že v ekologickém zemědělství se nehnojí a nestříká pesticidy, jako je tomu v konvenčním zemědělství. Někteří lidé si dokonce myslí, že se nesmí používat ani hnůj zvířat chovaných na ekofarmě. Proto jsou tedy biopotraviny

žádná rezidua pesticidů neobsahují.

Jisté to možné je, alespoň v zemích nebo regionech, kde se zachovalo tradiční zemědělství bez masivního používání agrochemikálií. V zemích kde dominuje konvenční, intenzivní, industriální a chemizované zemědě-

mimo ošetřovaný pozemek a porost plodiny, která je na něm pěstována. Příčinou je technologická nekázeň některých konvenčních pěstitelů například aplikace přípravků za větrného počasí či přestřik na sousední pozemek, průběh počasí, například náhlý poryv větru, a regionální

tedy biopotraviny odlišné a lepší než běžné potraviny, když mohou také obsahovat rezidua pesticidů a dalších látek, jimiž je naše prostředí kontaminováno?

Vysoký standard bezpečnosti biopotravin v ekologickém zemědělství je postaven na zákazu používání rizikových látek

Požadavek	Ekologický chov	Konvenční chov
Umístění úlů	V okruhu 3 km od stanoviště musí být převážně ekologicky obhospodařovaná půda, lesy a půda, na níž se nepoužívají látky nepovolené v EZ a na níž nejsou pěstovány plodiny, které poskytují významný zdroj nektaru a pylu a jsou ošetřovány pesticidy (řepka, slunečnice, intenzivní sady apod.)	Nestanoveno Běžná praxe je kočování přímo do porostů konvenčně ošetřovaných plodin nebo k nim (řepkový med tvoří podstatnou část vykupovaného medu a řepka je jednou z nejvíce pesticidně ošetřovaných plodin)
Úly	Pouze z přírodních materiálů neošetřených syntetickými nátěrovými hmotami	Nestanoveno Stále více se používají úly z plastů
Mezistěny	Pouze biovosk; pokud není k dispozici, je v prvním roce ekologického chovu včel možné použít mezistěny z vosku získaného z víček	Nestanoveno Běžně se používají mezistěny z plastů
Výživa a krmění	Zimování na vlastním medu; v oblastech výskytu medovicového nebo melicitózního medu je možné použít k vytvoření zimních zásob biocukr nebo cukerný biosirup; používání náhražek pylu je zakázáno	Nestanoveno
Obnova včelstev	Do 10 % stavu včelstev je možné provést obnovu/rozšíření chovu roji a/ nebo matkami konvenčního původu, přičemž souše a mezistěny, na něž jsou umístěny, jsou ekologického původu Krácení křídel matkám je zakázáno	Nestanoveno
Léčení včel – tlumení kleštika včelího (varroózy)	Povoleny jsou kyselina mravenčí, octová ¹ , šťavelová ¹ , máselná ¹ a éterické oleje – thymol, eukalyptol ¹ a kafir ¹ ¹ v ČR neregistrované postupy (veterinární dozor zpravidla toleruje použití kys. šťavelové k zimnímu ošetření; v řadě zemí EU, USA ... je kys. šťavelová povolena! – med přirozeně obsahuje malé množství kys. šťavelové)	Standardně se používají syntetický pyreteroid fluvalinate a amitraz Doporučený postup léčení: 1. Zimní ošetření – Varidol AER nebo M-1 AER v acetonovém aerosolu 2. Nátěr plodu na jaře – M-1 AER 3. Vložení odparných desek FORMIDOL s kys. mravenčí 4. Po posledním vytočení medu – GABON PF 90, GABON PA 92 5. Podzim – fumigace Varidol FUM, MP 10 FUM (opakované až 4x) Pozn.: stále více konvenčních včelařů omezuje výše uvedená léčiva a používá kyselinu mravenčí
Preventivní opatření	Každoroční obměna alespoň 1/3 díla, povoleno vyřezávání trubčiny	Nestanoveno – obecně je doporučena obměna 1/3 díla/rok Pozn.: mnohonásobná recyklace vosku vede ke kumulaci reziduí léčiv a riziku kontaminace medu.

viny čisté, neobsahují žádná rezidua agrochemikálií apod. Pokud spotřebitel nezná zemědělskou praxi, bere tuto informaci absolutně jako vítaný fakt a očekává, že biopotraviny skutečně

ství to možné není, přestože sám ekologický zemědělec zakázané přípravky nepoužil. Proč? Protože žijeme v kontinuálním prostředí a při aplikaci pesticidů nelze zcela zabránit jejich úniku

a globální proudění vzduchu. Vždyť i do České republiky je občas zanesen vzdušnými proudy písek až ze Sahary. Z pohledu spotřebitele je oprávněná otázka, v čem jsou

a na prevenci rizik kontaminace z okolního prostředí daném nařízením rady EU č. 834/2007 a nařízením komise EU č. 889/2008. Minerální hnojiva jsou omezena na minerály a horniny, které mo-

I v medu ekologicky chovaných včel mohou být někdy nalezena rezidua pesticidů a dalších látek
Foto David Bouma

hou být pouze fyzikálně upravené. Vyloučena jsou dusíkatá hnojiva a hnojiva vyrobená chemickými procesy. Seznam povolených hnojiv vede Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (www.ukzuz.cz). Pesticidy jsou omezeny na látky přírodního původu (výjimkou jsou syntetické fungicidy na bázi mědi a síry, které dosud nemají alternativu), seznam povolených pesticidů vede Státní rostlinolékařská správa (www.srsr.cz). Ekologičtí zemědělci jsou povinni oddělit své pozemky a kultury od sousedních konvenčních pozemků a přijmout opatření, aby se minimalizovalo nebezpečí kontaminace. Kontrola tohoto stavu je standardní součástí kontrol na ekofarmách, ale zcela zabránit kontaminaci bioproduktů možné není.

Jako příklad může posloužit chov včel a produkce biomedu.

Dále se často, například i v dTestu, poukazuje na to, že pro biopotraviny nejsou stanoveny žádné speciální, tedy přísnější limity pro obsah kontaminantů včetně reziduí pesticidů. V zemích EU skutečně i pro biopotraviny právně platí stejné limity pro obsah reziduí pesticidů a dalších kontaminantů jako pro konvenční potraviny. Tlak spotřebitelů i samotných ekologických zemědělců vedl obchodníky s biopotravinami k tomu, že sami začali uplatňovat přísnější limity na obsah reziduí pesticidů, než jsou obecně platné limity. V zemích EU je v obchodě s biopotravinami všeobecně respektována německá soukromá norma BNN, která stanovuje jako hranici, jež se považuje za pozadí (což je kontaminace způsobená obecným znečištěním prostředí, které nelze prakticky dosažitelnými

opatřeními zabránit) na hodnotu 0,01 mg/kg (-50% chyba). IFOAM EU Group vydala k problematice reziduí metodiku Metodický pokyn ke kontaminaci rezidui pesticidů v rámci mezinárodního obchodu s biopotravinami (Guideline for Pesticide Residue Contaminations for International Trade in Organic, který je ke stažení na www.ifoam.org a český překlad je k dispozici na www.ctpez.cz/publikace). Pokud je kontaminace vyšší, je zahájen postup ke zjištění příčin, a pokud se prokáže přímá aplikace pesticidu, záměna za konvenční produkt, podvod a nebo hrubé zanedbání preventivních opatření, ztrácí postižený produkt statut biopotraviny a nesmí být jako biopotravina uváděn na trh. V některých zemích EU je tato norma již zahrnuta do národního práva.

V rámci země Evropské unie funguje v oboru ekologického zemědělství informační povinnost členských zemí o problémových produktech a systém varování, který je dán nařízením rady EU č. 834/2007.

V případě dTestu byla nalezena rezidua acetamiprid (0,013 mg/kg) a thiacloprid (0,055 mg/kg) v biomedu Albert Bio med kvěťový. Jde o účinné látky insekticidů registrovaných do ovocných sadů, révy vinné a zeleniny. Obchodní společnost stáhla tento med z trhu a s kontrolní organizací výrobce medu dohledává příčinu kontaminace. Další zveřejněný med, Med Billa Naše Bio/med lesní kvěťový smíšený, pochází od chovatele a výrobce, který nemá platný certifikát na bioprodukt a MZe proti němu vede správní řízení.

Ing. Roman Rozsypal, CSc.

Setkání nad ekologickými pokusy

Tradiční přehlídka polních pokusů se konala 26. června na Pokusné stanici katedry rostlinné výroby FAPPZ České zemědělské univerzity v Praze-Uhřetěvsi. Polní den zaměřený na ekologické pěstování zemědělských plodin přilákal více než pět desítek zájemců o ekologické hospodaření.

Účastníci si nejprve vyslechli zajímavé přednášky v budově stanice a poté se vydali na pole. Součástí této akce byla i ochutnávka ekologických potravin.

S Českou technologickou platformou pro ekologické zemědělství (ČTPEZ) přítomně seznámila Ing. Miloslava Kettnerová, koordinátorka platformy. Toto sdružení má v současnosti 19 členů. Cílem je budovat a zajišťovat rozvoj znalostního systému v oblasti ekologického zemědělství a produkce biopotravin. Informace je možné nalézt na internetové adrese www.ctpez.cz.

Aktuální stav zemědělství v České republice nastínil Ing. Martin Leibl, Ph.D., vedoucí oddělení ekologického zemědělství Ministerstva zemědělství. Ten přítomným poskytl informace nejen o současném stavu ekologického zemědělství v ČR, ale také o platné legislativě a chystaných změnách.

Ing. Eva Kunzová, CSc., z Výzkumného ústavu rostlinné výroby, v.v.i., ve své přednášce představila výsledky dlouhodobých výživářských pokusů. Na výběr a hodnocení genotypů jarních forem netradičních druhů pšenice vhodných pro ekologické zemědělství zaměřila své vystoupení Ing. Alena Poštová ze stejné instituce.

Účastníci polního dne diskutovali nad pokusnými parcelami

Foto Hana Honsová

Na certifikovaném ekologickém pokusném pozemku v Praze-Uhřetěvsi byly k vidění velmi pěkné polní pokusy. Zúčastnění si za pěkného počasí prohlédli kromě tradičních plodin (obilnin, brambor, máku a dalších) i různé netradiční druhy vhodné pro ekologické pěstování, například

klad pšenice špaldu, jednozrnku nebo dvouzrnku. Odborný výklad poskytli řešitelé jednotlivých projektů. Hlavním tématem letošního semináře byla problematika pokusnictví pro praxi.

Hana Honsová

Ing. Roman Rozsypal, CSc., se ekologickému zemědělství profesionálně věnuje od začátku devadesátých let. Působil jako poradce svazu Naturvita, je spoluzakladatelem Spolku ekologických poradců a kontrolorů v EZ. Vedl první kontrolní organizaci u nás – KEZ Brno. V současné době působí jako ředitel společnosti Biokont CZ, s. r. o., která provádí kontrolní a certifikační činnost v ekologickém zemědělství.

ČESKÁ TECHNOLOGICKÁ PLATFORMA PRO EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ